

RO

RO

RO

COMISIA EUROPEANĂ

Bruxelles, 1.7.2010
COM(2010)348 final

CARTE VERDE A COMISIEI

privind opțiunile de politică în perspectiva unui drept european al contractelor pentru consumatori și întreprinderi

CARTE VERDE A COMISIEI

privind opțiunile de politică în perspectiva unui drept european al contractelor pentru consumatori și întreprinderi

1. SCOPUL CĂRȚII VERZI

Piața internă este construită pe o multitudine de contracte reglementate de legi naționale diferite în materie contractuală. Cu toate acestea, diferențele dintre legislațiile naționale în materie contractuală pot genera costuri suplimentare ale tranzacțiilor și incertitudine juridică pentru întreprinderi, conducând la o lipsă de încredere a consumatorilor în piața internă. Este posibil ca, din cauza divergențelor dintre normele legislative în materie contractuală, întreprinderile să fie nevoite să își adapteze clauzele contractuale. Mai mult, legile naționale sunt rareori disponibile în alte limbi europene, ceea ce implică faptul că actorii de pe piață trebuie să apeleze la un avocat care cunoaște legile din sistemul juridic propus a fi ales ca lege aplicabilă.

Iată câteva dintre motivele pentru care este posibil ca întreprinderile și consumatorii, în special întreprinderile mici și mijlocii (IMM-urile) care au resurse limitate, să fie reticenți să efectueze tranzacții transfrontaliere. Această reticență, la rândul său, poate compromite concurența transfrontalieră în detrimentul bunăstării sociale. Consumatorii și întreprinderile din statele membre mici ar putea fi dezavantajați în mod deosebit.

Comisia dorește ca cetățenii să profite din plin de piața internă. Uniunea trebuie să facă mai mult pentru a facilita tranzacțiile transfrontaliere. Scopul acestei cărți verzi este de a stabili opțiunile cu privire la modul de consolidare a pieței interne, prin realizarea de progrese în domeniul dreptului european al contractelor, și să lanseze o consultare publică în legătură cu acestea. În funcție de evaluarea rezultatelor consultării, Comisia ar putea propune acțiuni suplimentare până în 2012. Orice propunere legislativă va fi însoțită de o evaluare corespunzătoare a impactelor.

2. CONTEXT

Cu ocazia Comunicării din 2001 privind *dreptul european al contractelor*¹, Comisia Europeană a lansat un proces amplu de consultări publice cu privire la problemele care decurg din diferențele dintre legislațiile în materie contractuală ale statelor membre și la posibilele măsuri în acest domeniu. Pe baza răspunsurilor primite, Comisia a emis un Plan de acțiune în 2003², prin care propunea ameliorarea calității și coerenței dreptului european al contractelor prin stabilirea unui cadru comun de referință (CCR) care să conțină principii comune, terminologie și modele de norme pentru a fi utilizate de către legiuitorul Uniunii atunci când redactează sau modifică acte normative. S-a propus, de asemenea, să se revizuiască *acquis-ul* Uniunii în domeniul dreptului consumatorilor, pentru a elimina neconcordanțele și a completa lacunele existente la nivel de reglementare³. În urma acestei revizuirii, în octombrie 2008,

¹ COM(2001) 398, 11.7.2001.

² COM(2003) 68, 12.2.2003.

³ A se vedea, de asemenea, Comunicarea Comisiei „Dreptul european al contractelor și revizuirea *acquis-ului*: calea de urmat” - COM (2004) 651 final, 11.10.2004.

Comisia a prezentat o propunere de directivă privind drepturile consumatorilor⁴, o măsură destinată să stimuleze piața internă a vânzărilor cu amănuntul.

Comisia a finanțat printr-un grant acordat în cadrul celui de al 6-lea Program-cadru pentru cercetare și a urmărit îndeaproape activitatea unei rețele academice internaționale, care a efectuat cercetări juridice premergătoare în vederea adoptării CCR. Activitatea de cercetare a fost finalizată la sfârșitul anului 2008 și a condus la publicarea proiectului de Cadru comun de referință (PCCR)⁵. PCCR cuprinde principii, definiții și modele de norme de drept civil⁶, inclusiv de drept al contractelor și de răspundere delictuală. Acesta conține prevederi privind atât contractele comerciale, cât și contractele încheiate cu consumatorii.

PCCR a continuat mai multe proiecte întreprinse anterior la nivel european și internațional. O rețea de persoane de renume din mediul academic european⁷ a elaborat *Principiile dreptului european al contractelor* (PDCE), cu obiectivul de a furniza pieței interne un drept uniform în materie contractuală. Diferite organizații internaționale și regionale, recunoscând că normele divergente în materie de drept al contractelor creează obstacole în calea comerțului internațional, au acționat pentru a reduce aceste obstacole, prin furnizarea de modele de norme uniforme. Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL) a creat un standard aproape mondial pentru vânzarea de bunuri între întreprinderi - Convenția de la Viena privind vânzările internaționale de bunuri⁸ - care se aplică implicit ori de câte ori părțile nu au ales să aplice o altă lege. Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) a elaborat principiile internaționale ale contractelor comerciale, care reprezintă modele de norme privind vânzarea de bunuri și prestarea de servicii. Aceste instrumente au creat standarde care au servit drept modele de norme pentru legiuitorii din întreaga lume⁹ și pentru părțile la contracte comerciale care, chiar dacă nu le desemnează ca lege care reglementează anumite aspecte ale contractelor lor, pot face trimitere la acestea, astfel cum se menționează în mod clar la articolul 3 coroborat cu considerentul 13 din Regulamentul Roma I¹⁰. Cu toate acestea, domeniul lor de aplicare este limitat la contractele între întreprinderi, și, în cazul Convenției de la Viena, la vânzarea de bunuri. În plus, nu există niciun mecanism care să asigure interpretarea lor uniformă în statele membre. În cele din urmă, aceste instrumente nu pot restrânge aplicarea normelor naționale obligatorii.

⁴ COM(2008) 614, 8.10.2008.

⁵ Von Bar, C., Clive, E. și Schulte Nölke, H. (eds.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)* (Principii, definiții și modele de norme de drept privat european. Proiect de cadru comun de referință), München, Sellier, 2009.

⁶ Unele dintre acestea au fost inspirate din principiile și modelele de norme elaborate de l'Association Henri Capitant și de Société de législation comparée („European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules”, Ass. H. Capitant et SLC, 2008, Sellier European law publishers)

⁷ Rețeaua, denumită „Comisia privind dreptul european al contractelor”, a fost alcătuită din persoane din mediul academic provenind din toate statele membre și și-a desfășurat activitatea între 1982 și 2001 sub îndrumarea domnului Ole Lando.

⁸ Convenția de la Viena a fost ratificată până în prezent de 74 de țări. Printre statele membre UE, excepții notabile sunt Regatul Unit, Portugalia și Irlanda.

⁹ De exemplu, Organizația pentru Armonizarea Dreptului Comercial în Africa lucrează la elaborarea unui act uniform privind contractele, inspirat într-o măsură importantă de principiile dezvoltate de UNIDROIT privind contractele comerciale internaționale. Principiile UNIDROIT și PECL au constituit o sursă de inspirație și pentru Legea privind contractele adoptată în China în 1999.

¹⁰ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (JO L 177, 4.7.2008, p. 6).

Un instrument de drept european al contractelor ar putea ajuta UE să își îndeplinească obiectivele economice și să se redreseze în urma crizei economice. Programul de la Stockholm pentru perioada 2010-2014¹¹ prevede că spațiul judiciar european ar trebui să contribuie la sprijinirea activității economice din cadrul pieței interne. Programul invită Comisia să prezinte o propunere cu privire la CCR și să examineze în continuare problemele existente în domeniul dreptului contractelor. Comunicarea Comisiei intitulată „Europa 2020”¹² recunoaște nevoia de a facilita și de a reduce costurile pe care trebuie să le suporte întreprinderile și consumatorii pentru a încheia contracte cu parteneri din celelalte țări ale UE, în special prin oferirea unor soluții armonizate pentru contractele încheiate cu consumatorii, a unui model UE de clauze contractuale și prin realizarea de progrese în vederea instituirii, cu caracter opțional, a unui drept european al contractelor. Agenda digitală pentru Europa¹³, prima inițiativă emblematică adoptată în cadrul strategiei Europa 2020, are ca obiectiv realizarea de beneficii economice și sociale durabile datorită pieței interne digitale, prin eliminarea fragmentării juridice. Acțiunile propuse se referă la „un instrument opțional de drept al contractelor menit să combată fragmentarea normelor de drept al contractelor, în special în ceea ce privește mediul electronic”.

Uniunea ar putea completa carențele în materie de drept al contractelor prin adoptarea de instrumente eficace pentru eliminarea barierelor de pe piață cu privire la normele divergente de dreptul al contractelor. Un instrument de drept european al contractelor, suficient de ușor de utilizat și sigur din punct de vedere juridic ar putea servi, de asemenea, ca model, în special pentru organizațiile internaționale care utilizează modelul Uniunii pentru integrarea regională¹⁴. Uniunea ar putea juca astfel un rol important în stabilirea standardelor internaționale uniforme în acest domeniu, ceea ce ar oferi economiei europene un avantaj competitiv la nivel internațional.

În vederea îndeplinirii mandatului său, Comisia a înființat un grup de experți¹⁵ pentru a studia fezabilitatea unui instrument de drept european al contractelor ușor de utilizat, care să poată aduce beneficii consumatorilor și întreprinderilor și care, în același timp, să ofere siguranță juridică. Grupul va asista Comisia în activitatea de selectare a părților din PCCR care sunt direct sau indirect legate de dreptul contractelor, precum și în restructurarea, revizuirea și completarea dispozițiilor selectate. Se vor lua în considerare, de asemenea, alte surse relevante în acest domeniu, precum și contribuțiile la prezenta consultare. Grupul reunește experți care reprezintă diferitele tradiții juridice și interesele părților implicate din cadrul Uniunii. Membrii au fost selectați din rândul experților de renume în domeniul dreptului civil, în special al dreptului contractelor, care acționează independent și în interes public. Rezultatele consultării publice lansate de această carte verde vor sprijini activitatea în curs de desfășurare a grupului de experți.

¹¹ Actul Consiliului nr. 17024/09 din 2 decembrie 2009.

¹² COM(2010) 2020, 3.3.2010.

¹³ A se vedea Comunicarea Comisiei „O Agendă digitală pentru Europa”, COM(2010) 245, 19.5.2010.

¹⁴ De exemplu, Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (instituită în 1967) sau recent creată Uniune a Națiunilor din America de Sud (2008).

¹⁵ Decizia Comisiei din 26 aprilie 2010 de înființare a Grupului de experți pentru un cadru comun de referință în domeniul dreptului european al contractelor (JO L 105, 27.4.2010, p. 109).

3. PROVOCĂRI PENTRU PIAȚA INTERNĂ

Finalizarea pieței interne se confruntă cu o serie de bariere, care o împiedică să ofere rezultate corespunzătoare întregului său potențial. Obstacolele lingvistice, cele privind cadrul de reglementare și cele de altă natură¹⁶ împiedică buna funcționare a pieței interne. Divergențele dintre legislațiile naționale în materie contractuală se numără printre aceste bariere, astfel cum s-a demonstrat în cadrul consultărilor lansate cu ocazia Comunicării din 2001 privind dreptul european al contractelor, în sondajele Eurobarometru¹⁷ și cu prilejul altor studii¹⁸.

3.1. Contractele dintre întreprinderi și consumatori

Divergențe există nu doar în domeniile care nu au fost reglementate de legislația UE (de exemplu, teoria generală a dreptului contractelor), dar și în domeniile care au fost parțial armonizate la nivelul Uniunii, pe baza armonizării minime (de exemplu, legislația în domeniul protecției consumatorilor). Acest lucru a permis abordări diferite la nivel național în materie de legislație privind protecția consumatorilor.

În cazul contractelor între întreprinderi și consumatori, Uniunea a instaurat norme uniforme în materie de conflict de legi, menite să protejeze consumatorii în cadrul acțiunilor pe care aceștia le introduc împotriva întreprinderilor din alte state membre cu care au încheiat contracte. Mai exact, în conformitate cu articolul 6 din Regulamentul Roma I, în cazul în care întreprinderea care este parte contractuală își desfășoară activitatea comercială sau își direcționează această activitate în țara de reședință obișnuită a consumatorului, se aplică legea acestei țări dacă nu s-a ales o altă lege. În cazul în care părțile au ales o altă lege decât cea a statului în care își are reședința obișnuită consumatorul, prevederile contractuale nu îl pot lipsi pe acesta din urmă de protecția acordată de legea statului său de reședință¹⁹. Ca rezultat al acestei reguli, consumatorii pot fi siguri că, în caz de litigiu, instanțele se vor asigura că aceștia vor beneficia de cel puțin același nivel de protecție ca cel garantat în țara lor de reședință.

Pentru întreprinderi, această regulă înseamnă că, atunci când vând dincolo de frontiere, contractele pe care le încheie cu consumatorii sunt supuse diferitelor reguli în vigoare în țările în care acești consumatori sunt rezidenți, indiferent dacă s-a ales sau nu legea aplicabilă. Întreprinderile care doresc să se angajeze în astfel de tranzacții transfrontaliere se pot confrunța cu costuri juridice ridicate atunci când contractele acestora sunt supuse legislației străine în materie de protecție a consumatorilor. În cazuri extreme, unele întreprinderi pot chiar refuza să vândă la nivel transfrontalier și, prin urmare, potențialii consumatori ai acestei întreprinderi pot fi blocați pe piețele lor naționale, fiind lipsiți de posibilitatea de a beneficia de mai multe oferte și de prețurile mai mici oferite de piața internă. Aceste situații sunt deosebit de relevante în tranzacțiile comerciale electronice. Chiar dacă site-ul web al unui vânzător ar putea fi accesat de către consumatorii din toate statele membre, din cauza costurilor și a riscurilor aferente, vânzătorul poate refuza să încheie contracte cu consumatorii din alte state membre. De exemplu, în cazul a 61% din ofertele transfrontaliere de comerț

¹⁶ De exemplu, problemele de livrare legate de serviciile poștale, problemele privind plățile.

¹⁷ A se vedea, de exemplu, EUROBAROMETRUL special 292 (2008) și EUROBAROMETRUL flash 278 (2009).

¹⁸ A se vedea, de exemplu, „Clifford Chance Survey in European Contract Law” (Studiul Clifford Chance privind dreptul european al contractelor) din 2005.

¹⁹ Norme similare privind conflictul de legi, care vizează protejarea părții dezavantajate, există în ceea ce privește alte tipuri de contracte, cum ar fi, de exemplu, contractele de asigurare și contractele de transport; a se vedea articolele 7, respectiv 5 din Regulamentul Roma I.

electronic, consumatorii nu sunt în măsură să comande, în principal din cauza refuzului comercianților de a deservi țara consumatorului²⁰. Astfel, potențialul comerțului electronic transfrontalier rămâne parțial neexploatat, acest lucru fiind atât în detrimentul întreprinderilor, în special al IMM-urilor, cât și al consumatorilor.

Propunerea de directivă privind drepturile consumatorilor²¹ prezentată de Comisie abordează unele dintre aceste probleme, vizând simplificarea și consolidarea legislației existente în materie de drept al consumatorilor, pe baza unui set complet armonizat de aspecte-cheie ale dreptului consumatorilor referitoare la piața internă. Cu toate acestea, chiar dacă ar fi adoptată în forma propusă, directiva nu ar face pe deplin compatibile legislațiile naționale ale statele membre în materie contractuală în privința aspectelor nearmonizate. De asemenea, în ceea ce privește dispozițiile pe deplin armonizate, acestea ar trebui aplicate în coroborare cu alte dispoziții naționale de dreptul contractual general²². În plus, cei doi ani de negocieri intense în Parlamentul European și în Consiliu au subliniat faptul că există limite în ceea ce privește o abordare bazată pe o armonizare completă. În consecință, diferențele între legislațiile statelor membre în materie contractuală vor rămâne o realitate chiar și după adoptarea directivei, iar întreprinderile care doresc să vândă peste frontiere vor trebui să respecte aceste legislații.

3.2. Contractele între întreprinderi

În cazul contractelor între întreprinderi, părțile au libertatea de a alege legea care va reglementa relația lor contractuală. Părțile pot încorpora în contractele lor și instrumente existente, precum Convenția de la Viena privind vânzarea internațională de mărfuri sau principiile UNIDROIT privind contractele comerciale internaționale. Cu toate acestea, întreprinderile nu au opțiunea unei norme comune europene în materie de contracte, care ar putea fi aplicată și interpretată în mod uniform în toate statele membre.

²⁰ A se vedea Comunicarea Comisiei privind comerțul electronic transfrontalier dintre întreprinderi și consumatori în Uniunea Europeană, COM(2009) 557, 22.10.2009.

²¹ COM(2008) 614.

²² De exemplu, prevederi privind căile de atac în caz de încălcare a obligațiilor în materie de informare.

Companiile mari, cu putere de negociere semnificativă, pot impune aplicarea unei anumite legislații naționale contractelor lor. Acest lucru poate fi mai dificil pentru IMM-uri și, prin urmare, poate ridica obstacole în calea unei politici comerciale uniforme pe întreg teritoriul Uniunii, împiedicând astfel întreprinderile să beneficieze de toate oportunitățile oferite de piața internă. În plus, asigurarea respectării diferitelor sisteme de drept al contractelor sau obținerea de informații despre legislația aplicabilă într-un alt stat membru și într-o altă limbă ar putea crește costurile juridice.

Dacă pentru anumite tipuri specializate de contracte care au o puternică dimensiune internațională, cum ar fi contractele de transport maritim, companiile s-au familiarizat deja, probabil, cu legile care reglementează în mod obișnuit acest tip de tranzacție, acest lucru nu este valabil în toate cazurile. În plus, pentru tranzacții comerciale mai generale, întreprinderile ar putea beneficia de un instrument care să stabilească un set unitar de norme de drept european al contractelor, care să fie ușor accesibil în toate limbile oficiale. Acest lucru ar putea oferi un grad sporit de siguranță întreprinderilor implicate în comerțul transfrontalier, acestea putându-se familiariza rapid cu un astfel de sistem, prin utilizarea lui în toate relațiile comerciale cu întreprinderi din alte state membre. În astfel de relații comerciale, instrumentul ar putea, de asemenea, să devină o alternativă la legislațiile naționale ale statelor membre în materie contractuală și un regim modern și neutru de drept al contractelor, bazat pe tradițiile juridice comune din legislațiile naționale, într-un mod clar și ușor de utilizat. O astfel de opțiune ar putea fi deosebit de atractivă pentru IMM-urile care se aventurează pe noi piețe pentru prima dată.

4. ALEGEREA CELUI MAI POTRIVIT INSTRUMENT DE DREPT EUROPEAN AL CONTRACTELOR

Un instrument de drept european al contractelor ar trebui să răspundă la problemele privind legislațiile divergente în materie contractuală identificate mai sus, fără a introduce sarcini administrative suplimentare sau complicații pentru consumatori sau întreprinderi. În plus, instrumentul ar trebui să asigure un nivel ridicat de protecție a consumatorilor. În domeniul pe care îl acoperă, instrumentul ar trebui să fie cuprinzător și de sine stătător, în sensul că trimerile la legislația națională sau la instrumentele internaționale ar trebui să fie cât mai puține posibil. Au fost identificate mai multe opțiuni în ceea ce privește natura juridică, domeniul de aplicare și conținutul material al instrumentului viitor.

4.1. Care ar trebui să fie natura juridică a instrumentului de drept european al contractelor?

Un instrument de drept european al contractelor ar putea avea forme diverse, de la un instrument cu caracter neobligatoriu, menit să îmbunătățească coerența și calitatea legislației UE, la un instrument cu caracter obligatoriu care ar constitui o alternativă la pluralitatea de regimuri existente în materie contractuală, oferind un singur set de norme în materie. Ca observație generală, instrumentul Uniunii ar fi disponibil în toate limbile oficiale. Acest lucru ar aduce beneficii tuturor părților implicate, legiuitorilor care au nevoie de îndrumare, judecătorilor care aplică regulile și părților care negociază termenii contractului.

Opțiunea 1: Publicarea rezultatelor activității grupului de experți

Rezultatul activității grupului de experți ar putea fi ușor accesibil, prin publicarea imediată pe site-ul Comisiei, fără o aprobare la nivelul Uniunii. În cazul în care grupul de experți produce un text practic și ușor de utilizat, acesta ar putea fi utilizat de către legiuitori la nivel european și național, ca sursă de inspirație la elaborarea legislației și de către părțile contractuale, la elaborarea clauzelor standard. De asemenea, ar putea fi folosit în cadrul învățământului superior sau al formării profesionale, ca un compendiu al diferitelor tradiții din statele membre în materie contractuală. Utilizarea pe scară largă a acestui instrument ar putea contribui, pe termen lung, la convergența voluntară a dreptului contractelor la nivel național.

Cu toate acestea, această soluție nu ar remedia problema obstacolelor de pe piața internă. Divergențele în materie de drept al contractelor nu ar fi reduse în mod semnificativ de un text fără autoritate sau statut oficial pentru instanțele de judecată și legiuitor.

Opțiunea 2: Un „set de instrumente” oficial pentru legiuitor

a) Un document al Comisiei privind un „set de instrumente”

Bazându-se pe rezultatele activității grupului de experți, Comisia ar putea adopta un document (de exemplu, o comunicare sau o decizie) privind dreptul european al contractelor care să fie folosit ca instrument de referință de Comisie în vederea asigurării coerenței și a calității legislației. Comisia ar urma să folosească „setul de instrumente” la elaborarea de propuneri legislative noi sau la revizuirea măsurilor existente. Un astfel de instrument ar intra în vigoare imediat după adoptarea sa de către Comisie, fără aprobarea Parlamentului și Consiliului. Cu toate acestea, în acest caz, aceste două instituții nu ar fi obligate să ia în considerare recomandările Comisiei atunci când ar depune amendamente.

b) Un acord interinstituțional privind un „set de instrumente”

Un „set de instrumente” de drept european al contractelor ar putea face obiectul unui acord interinstituțional între Comisie, Parlament și Consiliu, dispozițiile acestuia servind drept referință importantă în procesul de elaborare și negociere a propunerilor legislative în acest domeniu. O propunere de acord interinstituțional ar necesita negocieri între cele trei instituții legiuitoare înainte de a intra în vigoare, dar ar constitui o valoare adăugată, având în vedere implicațiile sale asupra celor trei instituții, care vor fi obligate să ia recomandările sale în considerare în momentul pregătirii și adoptării de noi instrumente legislative.

Dezavantajul oricărui „set de instrumente” este că nu ar oferi beneficii imediate, tangibile, pe piața internă, deoarece acesta nu va elimina divergențele dintre legislații. Mai mult, un „set de instrumente” pentru legiuitor nu ar putea asigura o aplicare și o interpretare convergente la nivelul Uniunii în materie de drept al contractelor, în instanțe.

Opțiunea 3: O recomandare a Comisiei privind dreptul european al contractelor

Un instrument de drept european al contractelor ar putea fi atașat unei recomandări a Comisiei adresată statelor membre, prin care acestea ar fi încurajate să încorporeze instrumentul în legislațiile lor naționale. O astfel de recomandare ar permite statelor membre să adopte treptat instrumentul în legislațiile lor naționale pe bază de voluntariat. În plus, Curtea de Justiție a UE ar avea competența de a interpreta dispozițiile recomandării.

Există două posibilități:

- a) Recomandarea ar putea încuraja statele membre să înlocuiască legislația națională în materie contractuală cu instrumentul european în cauză. O astfel de abordare a fost utilizată cu succes în Statele Unite, unde Codul comercial uniform, elaborat de experți în drept comercial și aprobat de către organizațiile neutre, cvasipublice²³ a fost adoptat de către toate cele 50 de state, cu excepția unuia singur.
- b) Recomandarea ar putea încuraja statele membre să încorporeze instrumentul de drept european al contractelor ca regim opțional, oferind părților contractuale o alternativă la legislația națională. În statele membre care optează pentru această metodă, instrumentul european opțional ar coexista cu alte instrumente alternative, care pot fi alese ca lege aplicabilă contractelor, cum ar fi principiile UNIDROIT.

O astfel de recomandare nu ar avea efecte obligatorii asupra statelor membre și ar permite o marjă de apreciere în ceea ce privește modalitatea și termenul punerii în aplicare a instrumentului în legislațiile lor naționale. Prin urmare, această soluție presupune riscul unei abordări incoerente și incomplete între statele membre, care ar putea să adopte recomandarea diferit și la diferite momente în timp sau chiar deloc.

Opțiunea 4: Un regulament de creare a unui instrument opțional de drept european al contractelor

Un regulament ar putea crea un instrument opțional, care ar fi conceput ca un „al doilea regim” în fiecare stat membru, oferind astfel părților o opțiune între două regimuri de drept intern al contractelor²⁴.

Acesta ar insera în legislațiile naționale ale celor 27 de state membre un set de norme de drept al contractelor, cuprinzător și, pe cât posibil, de sine stătător, care ar putea fi ales de către părți ca lege aplicabilă contractelor pe care le încheie²⁵. Instrumentul ar oferi părților, în primul rând celor care doresc să opereze pe piața internă, un set alternativ de norme²⁶. Acest instrument ar putea fi aplicabil doar în cazul contractelor transfrontaliere, sau atât în cazul contractelor transfrontaliere, cât și al celor naționale (a se vedea secțiunea 4.2.2 de mai jos).

²³ Codul comercial uniform este revizuit și aprobat în mod frecvent, în comun de către Comisia de drept uniform, care are ca scop elaborarea și promovarea adoptării de legi uniforme de stat, în cazul în care uniformitatea este practică și de dorit, precum și de către the American Law Institute (Institutul American de Drept), care elaborează lucrări academice influente pentru a clarifica, moderniza și îmbunătăți legislația.

²⁴ A se vedea, de asemenea, Avizul Comitetului Economic și Social European INT/499, 27.5.2010.

²⁵ Acest set de norme în materie de drept al contractelor ar urma să facă parte din legislația fiecărui stat membru și din perspectiva dreptului internațional privat.

²⁶ A se vedea Raportul lui Mario Monti către Președintele Comisiei Europene „O nouă strategie pentru piața unică”, 9 mai 2010: „Avantajul unui al 28-lea regim este de a extinde opțiunile pentru întreprinderile și cetățenii care operează pe piața unică: în cazul în care piața unică reprezintă orizontul lor principal, aceștia pot opta pentru un cadru legislativ unic și standardizat, valabil în toate statele membre”. A se vedea, de asemenea, recomandarea cuprinsă în raportul adresat Consiliul European, elaborat de Grupul de reflecție asupra viitorului UE 2030, intitulat „Proiect Europa 2030: provocări și oportunități”, mai 2010: „Ar trebui luate măsuri prin care să se ofere cetățenilor posibilitatea de a recurge la un statut juridic european («al 28-lea regim»), care s-ar aplica relațiilor contractuale din anumite domenii de drept civil sau comercial, alături de cele 27 de regimuri naționale actuale”.

Prin însăși natura sa, un instrument opțional ar putea constitui o soluție rațională la problemele care decurg din divergențele de reglementare doar în cazul în care este suficient de clar pentru utilizatorul obișnuit și oferă siguranță juridică. Acestea sunt condițiile prealabile pentru construirea încrederii părților contractante în acest instrument, astfel încât să fie ales ca temei juridic al contractului în primul rând. În special, consumatorii ar trebui să aibă garanția, atunci când încheie un contract pe această bază, că nu se va aduce atingere drepturilor de care dispun. Pentru a fi operațional din perspectiva pieței interne, instrumentul opțional ar trebui să afecteze aplicarea dispozițiilor obligatorii, inclusiv a celor privind protecția consumatorilor²⁷. Într-adevăr, aceasta ar constitui o valoare adăugată în comparație cu regimurile opționale existente, cum ar fi Convenția de la Viena, care nu pot restrânge aplicarea normelor naționale obligatorii.

În mod evident, instrument opțional ar trebui să ofere un nivel ridicat de protecție a consumatorilor²⁸.

Dacă s-ar face trimiteri în mod constant la un singur corpus legislativ, judecătorii și practicienii în drept nu ar mai fi nevoiți să investigheze multe legislații străine, ceea ce se întâmplă în prezent în cadrul normelor privind conflictele de legi. Acest lucru ar putea reduce nu numai costurile pentru întreprinderi, ci ar atenua și sarcina administrativă asupra sistemului judiciar.

Un astfel de instrument opțional ar putea aduce importante beneficii pieței interne, fără a necesita alte trimiteri la dreptul național. Prin urmare, în conformitate cu principiul subsidiarității, un instrument opțional ar putea constitui o alternativă la armonizarea deplină a legislațiilor naționale, prin oferirea unei soluții proporționale la problema barierelor pe piața internă care rezultă din legislațiile naționale divergente în materie de contracte.

Pe de altă parte, un instrument european opțional ar putea fi criticat pentru că supraîncărcă cadrul legal. Prin adăugarea unui sistem paralel, cadrul juridic ar continua să fie problematic și să necesite informații clare pentru a permite consumatorilor să își înțeleagă drepturile și să facă astfel o alegere în cunoștință de cauză privind încheierea unui contract pe această bază alternativă.

Opțiunea 5: O directivă privind dreptul european al contractelor

O directivă privind dreptul european al contractelor ar putea armoniza legislațiile naționale în materie de contracte pe baza unor standarde minime comune. Statele membre ar putea să mențină norme cu un grad mai ridicat de protecție, cu condiția să respecte prevederile tratatului. Ar putea, de asemenea, să se prevadă ca diferențele care rezultă să fie notificate Comisiei și apoi publicate, pentru a spori transparența pentru consumatorii și întreprinderile care operează în afara granițelor.

În ceea ce privește contractele dintre întreprinderi și consumatori, directiva ar urma să se bazeze pe un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, în conformitate cu tratatul, și ar urma să completeze acquis-ul în materie de protecția consumatorilor, inclusiv dispozițiile viitoarei directive privind drepturile consumatorilor.

²⁷ Ar fi necesar să se introducă în acest instrument relația cu prevederile Regulamentului Roma I.

²⁸ A se vedea articolul 12 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

O astfel de directivă ar putea să reducă divergențele legislative, prin atingerea unui grad de convergență între legislațiile naționale în materie de contracte. Acest lucru, la rândul său, ar putea conduce la o creștere a gradului de încredere, în special pentru consumatori și IMM-uri, în a se aventura în operațiuni transfrontaliere. Cu toate acestea, armonizarea prin intermediul directivelor bazate pe armonizarea minimă nu ar duce neapărat la punerea în aplicare și interpretarea uniforme ale normelor²⁹. Întreprinderile care oferă bunuri și servicii în afara granițelor ar trebui să respecte în continuare reguli diferite de protecție a consumatorilor în toate aceste țări. Acquis-ul existent în materie de contracte încheiate cu consumatorii demonstrează limitele directivelor de armonizare minimă în reducerea divergențelor cadrului de reglementare. În contractele transfrontaliere între întreprinderi, este posibil ca directiva să nu poată oferi siguranța juridică necesară, întreprinderile continuând astfel să suporte costurile de conformare.

Opțiunea 6: Un regulament de instituire a dreptului european al contractelor

Un regulament de instituire a dreptului european al contractelor ar putea înlocui diversitatea legislațiilor naționale cu un set uniform de reguli la nivel european, inclusiv normele obligatorii care oferă un nivel ridicat de protecție a părții defavorizate. Aceste norme nu s-ar aplica contractelor în urma alegerii de către părți, ci în temeiul dreptului intern. Regulamentul ar putea înlocui dreptul național doar în cazul contractelor transfrontaliere, sau atât în cazul contractelor transfrontaliere, cât și al celor naționale (a se vedea secțiunea 4.2.2 de mai jos).

Această soluție ar elimina fragmentarea juridică în domeniul dreptului contractelor și ar conduce la o aplicare și interpretare uniforme ale dispozițiilor regulamentului. Normele uniforme în materie de drept contractul ar putea facilita încheierea de contracte transfrontaliere și ar oferi un mecanism eficient de soluționare a litigiilor.

Cu toate acestea, această soluție ar putea ridica probleme delicate privind subsidiaritatea și proporționalitatea. Înlocuirea pluralității de legislații naționale, în special dacă sunt incluse și contractele interne, cu un set unic de norme ar putea să nu fie o măsură proporțională pentru a elimina obstacolele în calea comerțului pe piața internă.

Opțiunea 7: Un regulament de instituire a Codului civil european

Această soluție reprezintă un pas mai departe față de regulamentul privind dreptul european al contractelor, în sensul că ar acoperi nu numai dreptul contractelor, ci și alte tipuri de obligații (de exemplu răspunderea delictuală și gestiunea de afaceri). Un astfel de instrument ar reduce și mai mult nevoia trimiterii la dispozițiile naționale.

Deși există impedimente în calea bunei funcționări a pieței interne și în alte domenii de drept decât cel al contractelor, rămâne să se stabilească în ce măsură un instrument atât de cuprinzător precum un cod civil european ar putea fi justificat din perspectiva principiului subsidiarității.

4.2. Care ar trebui să fie domeniul de aplicare al instrumentului?

Un instrument de drept al contractelor ar putea acoperi mai multe domenii.

²⁹ Din acest motiv, raportul Monti recomandă ca armonizarea să fie continuată prin intermediul regulamentelor, p. 93.

4.2.1. *Ar trebui ca instrumentul să acopere atât contractele între întreprinderi și consumatori, cât și cele între întreprinderi?*

Instrumentul ar putea fi aplicabil în toate tipurile de tranzacții, indiferent dacă sunt între întreprinderi sau între întreprinderi și consumatori. Există anumite dispoziții generale în materie de drept al contractelor care sunt relevante pentru toate contractele, fără distincție, însă acest instrument ar putea conține, de asemenea, dispoziții speciale, a căror aplicare ar putea fi relevantă doar în anumite tipuri de contracte, de exemplu, dispoziții obligatorii privind asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor. Acestea ar fi aplicabile atunci când o operațiune implică un consumator și o întreprindere³⁰.

De asemenea, ar putea fi avute în vedere instrumente separate pentru contractele între întreprinderi și consumatori și pentru contractele între întreprinderi. În principiu, adoptarea de instrumente separate ar putea să abordeze mai bine aspectele care sunt specifice acestor tipuri de contracte și ar fi mai ușor de elaborat și de utilizat. Cu toate acestea, existența unor instrumente multiple creează riscul inerent de suprapuneri și inconsecvențe în legislație.

4.2.2. *Instrumentul ar trebui să acopere atât contractele transfrontaliere cât și cele interne?*

Problemele de divergență a cadrului legislativ sunt în mod normal reprezentative pentru contractele transfrontaliere, în cazul cărora pot fi aplicabile mai multe instrumente naționale sau internaționale. Un instrument care să acopere numai contractele transfrontaliere, capabil să rezolve problemele legate de conflictele de legi, ar putea avea o contribuție importantă la buna funcționare a pieței interne. În cazul contractelor dintre întreprinderi și consumatori, întreprinderile ar putea să funcționeze pe baza a două cadre legislative - unul pentru contractele transfrontaliere și altul pentru contractele interne. Consumatorii, de asemenea, ar putea face obiectul a două seturi de norme. Un instrument care se aplică atât contractelor transfrontaliere cât și contractelor încheiate cu consumatorii pe piața internă ar simplifica și mai mult cadrul de reglementare, însă ar avea un impact asupra consumatorilor care poate nu își doresc să se aventureze pe piața internă, preferând să își mențină nivelul național de protecție.

Pe de altă parte, în contractele între întreprinderi în cazul cărora principiul libertății contractuale este primordial, nu ar fi rezonabil să se nege părților posibilitatea de a alege un instrument european în tranzacțiile fără element de extraneitate. Un instrument atât pentru contractele transfrontaliere cât și pentru cele interne ar putea reprezenta un stimulent suplimentar pentru întreprinderi să se extindă dincolo de frontiere, deoarece ar putea utiliza un singur set de condiții și o politică economică unică.

Instrumentul ar putea să vizeze și contractele încheiate în mediul electronic(sau, mai general, contractele încheiate la distanță), deși o astfel de abordare nu ar oferi o soluție completă la problema barierelor existente pe piața internă, în afara mediului electronic. Aceste contracte constituie o proporție semnificativă a tranzacțiilor transfrontaliere în cadrul pieței interne și au cel mai mare potențial de creștere. Prin urmare, ar putea fi dezvoltat un instrument adaptat

³⁰ Din motive de coerență, instrumentul de drept al contractelor european va trebui să completeze acquis-ul relevant în materie de protecție a consumatorilor, prin integrarea cerințelor sale, inclusiv a progreselor realizate cu privire la protecția consumatorilor pe piața internă în urma adoptării Directivei privind drepturile consumatorilor.

pentru mediul electronic. Acest lucru ar putea fi aplicabil în ambele situații - transfrontaliere și interne - sau numai în cazurile transfrontaliere.

4.3. Care ar trebui să fie conținutul material al instrumentului?

Domeniul de aplicare material al instrumentului de drept european al contractelor ar putea fi interpretat în sens larg sau în sens restrâns. În ambele cazuri, instrumentul ar trebui să cuprindă norme obligatorii de drept al contractelor în materie de protecție a consumatorilor, luând ca punct de plecare *acquis-ul Uniunii*.

4.3.1. O interpretare restrictivă a domeniului de aplicare

Un instrument de drept european al contractelor ar putea fi limitat la normele cu privire la: definiția contractului, obligațiile precontractuale, încheierea contractului, dreptul de retractare, reprezentare, cauze de nulitate, interpretare, conținutul și efectele acestor contracte, executare, acțiuni în caz de neexecutare, pluralitate de debitori și creditori, modificarea subiecților obligației juridice, compensarea de creanțe și fuziuni, precum și prescriere³¹. S-ar putea pune accent pe normele obligatorii în materie de drept al consumatorilor care generează obstacole pe piața internă și pe practicile care cauzează prejudicii consumatorilor și IMM-urilor, cum ar fi clauzele contractuale abuzive.

4.3.2. O interpretare extensivă a domeniului de aplicare

Instrument de drept european al contractelor ar putea acoperi, în plus față de aspectele enumerate în secțiunea 4.3.1 de mai sus, subiecte conexe, cum ar fi retrocedarea, răspunderea delictuală, dobândirea și pierderea dreptului de proprietate asupra bunurilor și garanțiile proprietarului în cazul bunurilor mobile.

4.3.3. Instrumentul ar trebui să acopere numite tipuri de contract?

În plus față de dispozițiile generale de dreptul al contractelor, acest instrument ar putea conține dispoziții specifice pentru tipurile cele mai răspândite de contract. Cel mai obișnuit și relevant din perspectiva pieței interne este contractul de vânzare-cumpărare.

Contractele de servicii sunt, de asemenea, foarte importante. Cu toate acestea, dat fiind caracterul lor eterogen, vor fi necesare dispoziții specifice pentru anumite tipuri de contracte de servicii. De exemplu, acest instrument ar putea conține prevederi pentru contractele de servicii similare contractului de vânzare-cumpărare, cum ar fi contractul de leasing auto, sau pentru contractele de asigurare. În plus, contractele care au ca obiect serviciile financiare sunt foarte specifice și tehnice, în special atunci când sunt încheiate între profesioniști, și trebuie abordate prudent, deoarece mediul juridic în aceste domenii se modifică repede.

În ceea ce privește anumite contracte de servicii, modele de clauze au fost deja propuse de către cercetători și ar putea servi drept sursă de inspirație. De exemplu, PCCR conține modele de clauze pentru contractele de leasing de bunuri. Grupul proiectului intitulat „Reformularea dreptului european al contractelor în materie de asigurare” a elaborat *Principiile dreptului*

³¹ Această terminologie preluată din PCCR este pur indicativă și nu se antepune în legătură cu structura sau terminologia instrumentului.

européen al contractelor în materie de asigurare (PDCEA) ³². Evaluarea adecvării principiilor este necesară pentru a lua o decizie cu privire la eventualitatea și modalitatea în care acestea urmează a fi aplicate la contractele de servicii financiare.

4.3.4. Domeniul de aplicare al Codului civil european

Codul civil european ar trebui să acopere nu numai dreptul contractelor, inclusiv anumite tipuri de contracte, ci și răspunderea delictuală, îmbogățirea fără justă cauză și gestiunea de afaceri.

5. CONCLUZII

Scopul prezentei cărți verzi este să lanseze o consultare publică pentru a colecta opiniile și opiniile părților interesate relevante cu privire la eventualele opțiuni de politică în domeniul dreptului european al contractelor.

Această carte verde va fi publicată pe site-ul web al Comisiei (<http://ec.europa.eu/yourvoice/>). Consultarea se va derula între 1 iulie 2010 și 31 ianuarie 2011 și este deschisă tuturor părților interesate. Persoanele fizice, organizațiile și țările care intenționează să participe la procesul de consultare sunt invitate să transmită contribuțiile proprii, sub formă de răspunsuri la toate întrebările prezentate în document sau la o parte dintre acestea și/sau sub formă de comentarii generale asupra problemelor abordate în document.

Contribuțiile primite vor fi publicate, eventual sub formă de rezumat, cu excepția cazului în care autorul se opune publicării datelor sale personale, pe motiv că publicarea ar dăuna intereselor sale legitime. În acest caz, contribuția poate fi publicată sub acoperirea anonimatului. În caz contrar, contribuția nu va fi publicată și, în principiu, nici conținutul acesteia nu va fi luat în considerare.

În plus, de la lansarea, în iunie 2008, a Registrului reprezentanților grupurilor de interese (organismele care fac lobby) ca parte a Inițiativei europene pentru transparență, organizațiile sunt invitate să utilizeze acest registru pentru a oferi Comisiei Europene și publicului larg informații cu privire la obiectivele, finanțarea și structurile proprii. Comisia consideră drept contribuții individuale observațiile primite din partea organizațiilor care nu s-au înregistrat.

Contribuțiile la consultare trebuie trimise la adresa: ils-communication-e5@ec.europa.eu.

Întrebări privind această consultare pot fi trimise la aceeași adresă de e-mail sau la:

Commission européenne, DG Justice, Unité A2, Rue de la Loi 200, B-1049 Bruxelles, Belgique/België.

³² *Principles of European Insurance Contract Law* (Principiile dreptului european al contractelor în materie de asigurare), München, Sellier, 2009.